HET ASSIENTO

DOOR

C. K. KESLER

Geruimen tijd was Curaçao het middelpunt van den slavenhandel der W. I. C. in de West en in het laatste gedeelte der 17e eeuw en het eerste der 18e was de Commissaris voor den Slavenhandel een der voornaamsten van de „bedienden” der Compagnie op het eiland. In bezoldiging en dus ook in rang volgde hij onmiddellijk op den Directeur. Hoog was die bezoldiging, naar onzen maatstaf al tans, niet bepaald, want, behalve verschillende wisselvallige emolumenten, was het tractement van den Directeur in dien tijd f 100.— per maand, dat van den Commissaris voor den Slavenhandel f 50.— en dat van den Commissaris van den Train en de Militie, den militairen commandant, eveneens f 50.— p. m. Voor den eersten commissaris kwam daarbij $2\frac{1}{2}$ % van het provenu van ieder aangevoerd „cargaisoen” slaven, waardoor zijn inkomsten belangrijk hooger werden dan zijn officieel tractement. Dat deze, wat het bedrag ervan betreft, niet te versmaden waren, blijkt o.a. uit de omstandigheid, dat in geval van vacatures, de Directeur gaarne de functie van Commissaris voor den Slavenhandel op zich nam. Dit geschiedde o.a. tijdens het bewind van Jan Doncker en van Willem Kerckrink in het laatst der 17e eeuw. En verder wordt het duidelijk, als men de opgaven nagaat van de bedragen, die als opbrengst van den verkoop van „cargaisoenen” naar Holland overgezonden werden. Bedragen van Ps. 100.000 tot Ps. 185.000 waren niet zeldzaam, al moet hierbij meteen vermeld worden, dat deze niet altijd de W. I. C. in patria ten goede kwamen. Herhaaldelijk toch kwam het voor, dat een schip met geldswaarde aan boord in

handen van kapers of zeeroovers viel en dus verloren was. Toch was de Compagnie op het monopolie voor den slavenhandel zeer gesteld en zoo lang mogelijk heeft zij getracht, in het bezit daarvan te blijven.

Curaçao was voor dien handel zeer gunstig gelegen, daar van daar uit de Spaansche koloniën op het vasteland van Zuid-Amerika gemakkelijk te bereiken waren. Dit maakte dan ook het eiland een begeerlijk bezit, waardoor de verschillende aanslagen erop, die in de 17e en 18e eeuw van Fransche en Engelsche zijde beraamd en gedeeltelijk uitgevoerd werden, een gereede verklaring vinden. Het eiland zelf was niet zoo buitengewoon aantrekkelijk, het waren de handelsmogelijkheden met de Spaansche koloniën, die het voor onze concurrenten begeerlijk maakten en onder deze niet het minst de slavenhandel. Dit laatste blijkt o.a. uit een brief van den Gouverneur van Jamaica aan Lord Arlington, in 1664, waarin hij zich beklaagt over de moeilijkheden, die de Engelsche handel van Spaansche zijde ondervond. Daarin vermeldt hij o.a. de negers, die de Spanjaarden van de Hollanders op Curaçao ontvingen, „on which cursed barren island they (d.z. de Hollanders) have now 1500 or 2000”. In dien brief wordt tevens vermeld, dat „they are so plentifully and cheaply supplied with negroes by the Genoese, who have contracted to supply them with 24.500 negroes in seven years”. Het contract met de Genuezen, waarvan hier sprake is, stond in verband met het z.g. assiento en het maakte de aanwezigheid van een bijzonderen commissaris voor den slavenhandel op Curaçao noodzakelijk, evenals een vertegenwoordiger van een Genueesche firma te Amsterdam.

Onder een assiento verstaat men in het algemeen een overeenkomst van de Spaansche regeering met de eene of andere handelscompagnie, waarbij zij deze veroorloofde, onder bepaalde beperkingen, op de Spaansche koloniën handel te drijven. En meer in het bijzonder wordt deze naam gegeven aan zulke contracten met betrekking tot den slavenhandel. Buiten dergelijke contracten kon zij het niet stellen, hoewel zij tot het sluiten ervan steeds met tegenzin overging. Onder de vele moeilijkheden, waarme-

de Spanje ten gevolge van het bezit van zijn uitgestrekt koloniaal gebied in Amerika te worstelen had, was wel de oplossing van het vraagstuk, hoe deze van voldoende werkkrachten te voorzien, een der voornaamste. Reeds zeer spoedig had zich deze moeilijkheid voorgedaan. De Indianen toch waren onwillig om voor de nieuwe overheerschers te werken en bleken bovendien ongeschikt voor den arbeid op plantages, op goudvelden en in zilvermijnen. En de Afrikaansche kusten, vanwaar werkkrachten verkregen zouden kunnen worden, waren in handen der Portugeezen, of waren althans gelegen in het gebied, dat dezen was toegewezen. Negerslaven konden daar wel gekocht worden, maar het transport naar Amerika gaf de grootste moeilijkheden. Dat diende hoofdzakelijk met Spaansche schepen te geschieden en die waren er niet voor beschikbaar. Steeds had Spanje te sukkelen met een tekort aan scheepsruimte, in weerwil van telkens beproefde maatregelen om hierin te voorzien. Nu eens werden Fransche, Engelsche of zelfs Hollandsche schepen gehuurd, dan weer werd getracht tot aanbouw van nieuwe schepen, met of zonder vreemde hulp, in Spanje zelf te komen. Maar steeds was er een tekort, zelfs voor den Amerikaanschen handel, zoodat onmogelijk schepen gebruikt konden worden voor het transport van negers uit Afrika naar Amerika. In den tijd van Karel V was deze moeilijkheid nog niet zoo groot, vooreerst, doordat het koloniale gebied, dat in exploitatie was, nog niet zulk een uitgestrektheid had, als later het geval was en bovendien, omdat hij vrijzinniger beginselen had, dan zijn opvolgers. In den tijd van Ferdinand en Isabella was de toegang tot Amerika alleen veroorloofd aan Spanjaarden, aanvankelijk zelfs alleen aan Castilianen. Karel V stelde de koloniën open ook voor zijne niet-Spaansche onderdanen, dus voor Hollanders, Vlamingen en Duitschers. Vooral Vlamingen waren voor den overzeeschen handel uitstekend te gebruiken, Antwerpen was de bloeiendste koopstad in het gebied van den Keizer. Tot het jaar 1552 had dan ook een Vlaming, La Bresa, het privilege, jaarlijks 400 negers in de Afrikaansche koloniën in te voeren. Een dergelijk voorrecht

kreeg ook een Genueesch handelshuis, dat het tot 1580 behield. Door de staatkundige gebeurtenissen onder Filips II werden Vlamingen en Hollanders voor het transport van negerslaven weldra uitgeschakeld. Bovendien was de geheele regeling van den overzeeschen handel in handen van het Casa de la Contratación te Sevilla, dat er angstvallig tegen waakte, dat handelsbetrekkingen van welken aard ook tusschen de Spaansche koloniën en vreemde kooplieden ontstonden. Dit geheel te beletten was echter onmogelijk. In weerwil van alle verbodsbepalingen, in weerwil ook van den 80-jarigen oorlog bloeide door den ondernemingsgeest van Hollanders en Engelschen, door de omkoopbaarheid der Spaansche ambtenaren en door de ontoereikendheid der Spaansche scheepsmacht gedurende tientallen van jaren een levendige smokkelhandel in de West. Ook op het gebied van den slavenhandel wat dat het geval. In 1619 werden de eerste negerslaven op het vastland van Noord-Amerika te Jamestown aangevoerd en dit geschiedde door een Hollandsch schip.

Filips II voelde over het algemeen weinig belangstelling voor de zeemacht, zijn opvolgers Filips III en Filips IV hebben nu en dan pogingen doen aanwenden om den achterstand, die er sedert jaren in den bouw van schepen voor de oorlogs- en voor de handelsmarine was, eenigszins in te halen. Particulieren, die schepen van meer dan 200 ton lieten bouwen, kregen vrijstelling van een bepaalde belasting; er werden hospitalen voor zeelieden ingericht en dezen laatsten betere arbeidsvoorwaarden gewaarborgd. Tot het jaar 1635 viel ten gevolge van deze maatregelen een geringe verbetering ten opzichte van de Spaansche zeemacht te constateeren. Maar na het débacle van 1640, den opstand in Catalonië, de vrijwording van Portugal, welke gebeurtenissen den val van Olivarez ten gevolge hadden, werd het meer dan noodzakelijk, tot afdoende maatregelen, ook met betrekking tot de marine, over te gaan. Weder werd toen naar de Italiaansche handelsrepublieken om hulp uitgezien. Zoo kwam tusschen de jaren 1660 en '70 een contract tot stand tusschen de

Spaansche Kroon en de Genueesche bankiers Domingo Grillo en Ambrosio Lomelino, waarbij de laatsten zich verbonden, in Biscaye een bepaald aantal schepen, o.a. voor den overzeeschen handel te doen bouwen. Daartegenover kregen de Genueesche contractanten het recht, negers in de koloniën in te voeren, waarbij voor iederen ingevoerden neger een bepaald bedrag aan de Spaansche kroon verschuldigd werd. Van het totaal dier invoerrechten zou een bedrag van Ps. 300.000 door de regeering afgeschreven worden, als jaarlijksche betaling der kosten van den aanbouw der schepen. De Genueesche firma verbond zich tevens per jaar 500 negers aan de arsenalen en scheepstimmerwerven in Amerika te leveren, waarvan de eigenaars een zekere som als belasting aan de Kroon zouden verschuldigd worden. De opbrengst van deze belasting op den invoer van negers zou gebruikt worden voor de bekostiging van den aanbouw van schepen voor het Gouvernement in Amerika. Ten slotte verkregen Grillo & Lomelino het monopolie van den invoer van ijzerwaren en andere scheepsbehoeften in de koloniën.

Verschillende bepalingen van dit contract zijn, wegens eindeloze geschillen tusschen beide partijen, nooit uitgevoerd en voor verbetering van de Spaansche zeemacht heeft het weinig te beteekenen gehad. Dit bleek b.v. in den Spaanschen Successie-oorlog, toen de vereenigde marine's van Spanje en Frankrijk niet in staat waren, de Spaansche kusten afdoende te beschermen, waardoor de Engelschen in de haven van Vigo de Zilvervloot konden verbranden, met de Hollanders verbonden, Gibraltar overden en invallen deden op de Balearen en Sardinië. Met betrekking tot den slavenhandel is het van meer belang geweest, vooral voor Curaçao. De zwarte koopwaar was o.a. te verkrijgen bij de Hollanders, die hun factorijen voor den negerhandel op de Westkust van Afrika hadden. Wij hadden daar o.a. St. George d'Elmina in Guinea en San Paulo in Angola. Na het definitieve verlies van Brazilië in 1661 was het voornaamste afzetgebied voor den slavenhandel verloren gegaan en een nieuw geregeld débouché was dus zeer welkom, Dit moest uit den aard der

zaak in de West gezocht worden. Met Grillo & Lomelino sloot nu de W. I. C. een overeenkomst tot levering van een bepaald aantal slaven per jaar, waartoe een agentuur der firma op Curaçao gevestigd werd. Daaraan werden door bemiddeling van den Commissaris voor den Slavenhandel de aangevoerde negerslaven afgeleverd, terwijl voor de afrekening met de Compagnie te Amsterdam eveneens een vertegenwoordiger der firma werd aangesteld.

Zooals boven reeds vermeld werd, liep deze afrekening over belangrijke bedragen en hierdoor is het te verklaren, dat een der voornaamste firma's te Amsterdam uit dien tijd een vooraanstaande plaats in den slavenhandel inneemt. Dat was de firma Wed. Joan Coymans & Carel Voet. De Coymans waren, als zoovele Amsterdamsche koopmansfamiliën uit de Zuidelijke Nederlanden afkomstig en wel uit Antwerpen. Omstreeks 1580 had Balthasar Coymans zich te Amsterdam gevestigd en diens zoons Balthasar, Joan, Joseph en Jeronimo behoorden weldra tot de voornaamste Amsterdamsche kooplieden. Door aanhuwelyking had de familie vertakkingen in de voornaamste Amsterdamsche en Zeeuwsche koopmanskringen en nam vooral in den overzeeschen handel een eerste plaats in. Een broeder van den hierboven genoemden Balthasar Coymans, Thomas, was kassier op het schip van Frederik de Houtman en werd in 1599 in Atjeh vermoord. Zijn zoon Balthasar, de stichter der firma Balthasar Coymans & Broeders, die met zijn familie het beroemde huis op de Keizersgracht, dat hij had laten bouwen, bewoonde, was gehuwd met Maria Trip, zijn broeder met haar zuster Sophia, zijn zuster Elisabeth met Jean Deutz en zijn dochter Aletta met Geleyn Lampsins uit Vlissingen. Herhaaldelyk komen dan ook Coymans voor als leden der magistraat van Amsterdam en als Bewindhebbers der beide Compagniën of als Directeuren der Societeit van Suriname. Na den dood van Jean Coymans in 1657, die zijn broeders overleefde, associeerde zijn weduwe zich tusschen 1662 en 1666 met haar schoonzoon Carel Voet, waarna de firma den naam droeg van Wed. Joan

Coymans & Carel Voet. Hoe belangrijk de positie was, die de Coymans in den Amsterdamschen handel innamen, blijkt wel uit de bedragen, die zij met de Wisselbank verrekenden. In 1645 bedroeg dit voor de firma Balthasar Coymans & Broeders f 4.140.000, het hoogste bedrag van alle firma's, die voor dat jaar in de boeken der bank voorkwamen, terwijl het in 1666 voor de firma Wed. Joan Coymans & Carel Voet zelfs f 7.025.000 bedroeg. Deze laatste firma trad nu in 1679 op, als vertegenwoordigster te Amsterdam voor de zaken van den slavenhandel, die, wat Spanje betreft, inmiddels reeds in andere handen dan die der Genueesche firma waren overgegaan.

Het assiento is trouwens herhaaldelijk van de eene firma aan de andere overgegaan. Tijdens den Spaanschen Successie-oorlog. kwam het, nadat het eenigen tijd, o.a. in 1696 in Portugal geweest was, in handen van Franschen, wat gereedelijk te verklaren is door de nauwe betrekkingen, die destijds tusschen Spanje en Frankrijk bestonden. Reeds in 1702 werd het door Filips V verleend aan de Compagnie française de la Guinée, die zich verbond, gedurende 10 jaar jaarlijks 4800 negers te leveren en die ter behartiging harer belangen te Parijs de Compagnie de l'assiento vestigde. Bij de onderhandelingen over den vrede echter was een der Engelsche voorwaarden, dat het assiento aan een Engelsche maatschappij zou worden overgedragen. Dit geschiedde dan ook reeds in 1711, welke overdracht bij den vrede van Utrecht in 1713 werd bevestigd. Sedert bleef het assiento in Engelsche handen, hoewel onophoudelijke verwickelingen met de Spaansche regeering erover niet uitbleven.

De voorrechten, die de Engelsche Zuidzee Maatschappij de houdster van het assiento, verkregen had en waaronder, behalve de aanvoer van negerslaven ook de vergunning behoorde, eens per jaar een schip met 500 ton koopwaren, het z.g. permissie-schip, naar de Spaansche koloniën te zenden, bevorderden ten eerste een uitgebreiden smokkelhandel. Vooreerst werd in Engeland gebruik gemaakt van het assiento, om ter sluiks nog andere waren, dan de gecontracteerde slaven in te voeren en verder rie-

pen de betrekkingen tusschen Engelsche en Spaansche kooplieden, die ontstaan waren, een uitgebreiden handel tusschen de koloniën der beide mogendheden onderling in het leven. Tegen de eerste misbruiken was, na protest van Spaansche zijde, de Britsche regeering bereid, op te treden, tegen de laatste, die volgens haar, geheel buiten de bepalingen van het assiento vielen, echter niet. Eindeloos waren de verwikkelingen, die daarvan het gevolg waren. De Spaansche guarda-costa's onderzochten Engelsche schepen en niet zelden gebeurde het, dat een piratenschip de allures aannam van een guarda-costa en van de gelegenheid gebruik maakte, om een Engelschen koopvaarder te vermeesteren. Dit alles gaf aanleiding, tot den oorlog van 1739, waardoor het assiento gedurende eenige jaren gesuspendeerd werd. In 1748 bij den vrede van Aken bleven verschillende geschilpunten met betrekking tot het assiento ongeregeld, waarna het twee jaar later door de Spaansche regeering tegen een schadevergoeding van £ 100.000 van de Zuidzee Compagniewerd afgekocht.

Dat deze laatste bereid was, het op te geven, zou allicht het vermoeden kunnen wekken, dat reeds in het begin van de 18e eeuw in Engeland zich een weerzin tegen den slavenhandel begon te openbaren, die doorwerkende, veroorzaakte, dat in het begin van de 19e eeuw het Britsche Rijk het voorbeeld tot abolitie gaf en daardoor ook de andere koloniale mogendheden ertoe noodzaakte. Van dien weerzin is echter in de geheele eeuw nog weinig te bemerken, integendeel. Eenige aanhalingen mogen dit aantoonen. Onder de regeering van Willem III werd een wet tot regeling van den slavenhandel uitgevaardigd en een der overwegingen hiervan was deze: „The trade is highly beneficial and advantageous to the Kingdom.” In 1708 werd in een besluit van de Commons daaromtrent verklaard, „that the trade was important and ought to be free and open to all the Queen's subjects trading from Great-Britain”. En nog in 1775 antwoordde de Earl of Dartmouth aan een deputatie uit de koloniën, die aandrong op het wegnemen van verschillende grieven, sprekende over den slavenhandel: „We cannot allow the colo-

nies to check or discourage in any degree a traffic so beneficial to the nation." Al die uitlatingen wijzen allermintst op neiging om den slavenhandel op te geven of te beperken.

Voor de koloniën der W. I. C. met uitzondering van Curaçao is het assiento niet voordeelig geweest. In het bijzonder in Suriname werd steeds geklaagd over te geringen aanvoer van slaven, daar een groot aantal ervan in de Spaansche koloniën verkocht werd. De W. I. C. had blijkbaar voorzien, dat zij niet altijd over voldoende voorraad zou beschikken, om haar eigen koloniën naar eisch te voorzien. Want, ofschoon zij zich bij de oprichting van de Geoctroyeerde Societeit verbonden had, jaarlijks „zwarte slaven of negros te leveren, zooveel, als aldaar zouden gerequireerd worden," was het aantal niet vastgesteld en verklaarde de Compagnie „zich ten deze niet gebonden te achten." Herhaaldelijk zijn er dan ook voor rekening der Societeit schepen uitgezonden, om slaven van Guinea te halen.

Nieuwer-Amstel, Maart 1927.